Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | Число 294. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 19. грудня, 1921. | VOL. XXIX. | No. 294. Jersey City, N. J., Monday, December 19, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ФРАНЦІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ БІЛЬШОЇ ФЛЬОТИ ВІД ЯПАНУ

ВАШІНҐТОН, 16. грудня. — Підкомітет для морських справ вашінґтонської конференції для обмеження зоружень, довівши до згоди межи трома великими морськими силами, приступив до означення величини фльот для другорядних морських потуг.

Зараз на самому вступі комітет стрінувся з незвичайно великою трудностю в домаганню Франції признати її фльоту, більшу від японської. Хоч офіціяльно не подано в тій справі ніякої заяви, все таки блискавкою розійшлася чутка, що Франція предложила жаданне, щоби її воєнна фльота була о одну сему більша від фльоти Японії.

Як ходять чутки, се домаганне Франції викликало невдоволенне зі сторони усіх учасників конференції. Італія, котрої фльота зараз прийде від обради, заявила, що вона думала зажадати такої самої фльоти, як Франція, але вона думає, що французьке домаганне є пересаджене і що Франція і Італія моглиби обійтися з менчими фльотами. Анґлійський представник мав просто заявити, що Франція своїм домаганнем може зовсім розбити справу обмеження морських зоружень; на його думку, якби Франції признати фльоту згідно з її бажаннем, то тоді і Анґлія і Япан і Злучені Держави булиби управнені домагатися більших фльот, як вони згодилися у взаїмній умові. На думку нефранцузьких членів конференції Франція повинна бути вдоволена, якби конференція признала її право удержувати фльоту, виносячу 170,000, а вже найбільше 185,000 тон містоти.

СЕНАТОР РІД ЗНОВ КРИТИКУВАВ ДОГОВІР ЧОТИРОХ ДЕРЖАВ В СПРАВІ ТИХОГО ОКЕАНУ.

ВАШІНҐТОН, 16. грудня. — Сенатор Рід з Мезури знов виступив в сенаті з острою критикою умови межи Злученими Державами, Анґлією, Францією та Япаном в справі їх посілостий на Тихому Океані.

Головною точкою в критиці договору сенатором Рідом була ґарантія островних посілостий, дана державами в договорі. Рід виказував, що Япан увесь положений на островах, і через те держави, ґарантуючи Япанови його островні посілости, ґарантували тим самим ненарушимість території цілого Япану і зобовязувалися йти війною на кождого, хтоби поважився сі посілосит нарушувати.

Він остро критикував сенатора Лоджа, котрий є одним з американських делеґатів на конференції. Він іронізував собі з промови Лоджа, яку він виголосив даючи угоду до підпису; сенатор Рід звертав увагу на солодкі слова сенатора Лоджа та прирівнював їх з ніжним заговорюванием дитини матірю, як вона хоче дати дитині гірке лікарство.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ БОРОНИТЬ ДОГОВОРУ.

ВАШІНҐТОН, 16. грудня. — Президент Гардинґ, розмовляючи про договір чотирох держав в справі посілостий на Тихому Океані, заявив, що він не бачить слушности в критиці сього договору сенаторами. На його думку, в договорі нема нігде постанови, якою три держави моглиби примусити четверту йти до війни, як вона не хоче.

Коли питали япанських делеґатів, що вони думають про договір, один з них заявив, що він корисний для Япану, бо Япан буде від тепер чутися безпечним. Зате другий делеґат заявив, що Япан, зрікаючися договору з Анґлією та входячи в договір з трома державами, проміняв цілком добру горівку за воду.

УЖЕ АРЕШТУЮТЬ ЖІНОК В КАНЗАС.

ПИТСБУРГ, Канзас, 16. грудня. — Поліція арештувала нині і відставила до суду чотиря жінки, котрі мали брати участь в демонстрації за Говатом, підчас котрої жінки ішли походом до копалень та не дали працювати майнерам.

Імена арештованих такі: пані Марія Баторі, Марія Кубиц, М. Деловні та Фені Вимлер. Їх арештовано під закидом беззаконного збіговиска. З ними арештовано також одного мущину, котрого обжаловують за бійку.

Майнери зголосилися нині до роботи і їм ніхто не перешкаджав працювати.

СПРАВА ІМІҐРАЦІЇ ПЕРЕД КАБІНЕТОМ МІНІСТРІВ.

ВАШІНҐТОН, 16. грудня. — Кабінет міністрів застановлявся нині над справою іміґрації.

Цілий ряд чинників предложило президентови Гардинґови рапорти про кривди, які приходиться терпіти іміґрантам, що приходять до Злучених Держав, а потім мусять бути відослані в наслідок постанов іміґраційного закона. Президент предложив справу кабінетови міністрів, питаючися його, чи не потребаби поправити закона про іміґрацію. Президент Гардинґ, однак, не заявився за знесеннем трипроцентового обмеження, бо на його думку закон про обмежение іміґрації ще не мав часу на належите випробованне. Так само президент не заявився за піднесеннем проценту іміґрації так довго, поки Злучені Держави не будуть певні, що вони потрафлять дати належиту поміч новим іміґрантам.

Покищо в тій справі ще не оголошено ніякої нової постанови уряду.

ВЖЕ ОГЛЯДАЮТЬ МОРСЬКІ КОРАБЛІ НА СМІТТЯ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА., 16. грудня. — Банкирі, сталеві підприємці і будівничі оглядали нині в порті кілька американських воєнних кораблів, що колись становили гордість американської фльоти, а тепер мають бути розібрані після умови межи державами, зібраними на вашінґтонській конференції для обмеження зоружень на воді. Призначені на розібранне кораблі будуть продані на публичній ліцитації.

САМОУБИЙСТВО КОНҐРЕСМЕНА

ВАШІНҐТОН, 15, грудня. Джан Артур Елстон, конґресмен з південної Каліфорнії, поповнив нині самогубство, топлячися в ріці Потомак.

Поліція найшла була наперед капелюх та верхну одіж утопленого, лежачі на березі ріки. В сурдуті найдено лист, писаний Елстоном, в котрім він пише, що йому грозить руїна і тому він постановив забити себе самого. З листа виходить також, що він колись мав невинно поповнити якусь похибку, з якої вийшло велике нещастє, через котре він тепер собі життє відбирає. Він висказує надію, що вся справа вийде наверх і що при тім не потерплять невинні люди.

Діставши такий лист в свої руки, поліція була певна самоубийства, і стала шукати за тілом в ріці. Без довгого шукання його найдено.

Приятелі погибшого стараються розвязати загадочність, яка оточує справу, що стала причиною самоубийства. Вони знають лише одну справу, яка не повелася небіщикови, а се проект будови корабельних варстатів в Каліфорнії, однак вони не припускають, щоби ся невдача дійсно була причиною самоубийства. Вони догадуються, що дійсною причиною був нервовий розстрій. Погибший лишив жінку і дитину. Мав він 47 літ і в конґресі заступав свій округ уже четвертий раз.

АМЕРИКАНЦІ НЕВДОВОЛЕНІ ЇХ ТРАКТОВАННЄМ ІМІҐРАЦІЙНИМИ ВЛАСТЯМИ.

Недавно приїхав до нюйорського порту американський корабель Джордж Вашінґтон, на котрому було досить поважне число Американців. Корабель приїхав до порту о годині пів до пятої сполудня, і лікарські урядники порту приказали задержати пасажирів для лікарських оглядин через цілу ніч, виправдуючися тим, що вони не зможуть скінчити оглядин того самого дня. Се зарядженне, котре нічим не нагадує ті невигоди, які переходять іміґранти при вступі до „обіцяної землі", так обурили Американців, що вони зараз зорґанізували комітет і виштилізували резолюцію з протестом до федерального уряду проти такого поводження з горожанами.

ТОВАРИСТВО БІЛОРУСЬКОЇ ШКОЛИ.

25. жовтня б. р. відбулися вибори до Ради Товариства Білоруської Школи. Головою обрано А. Смоліча, секретарем І. Красковського. Товариство міститься нині у Вильні (Остробрамська 9). Недавно Управа Товариства послала польському міністрові меморандум, в якому зазначена знормальність положення білоруської школи в Польщі і подано білоруські домагання в шкільній справі.

ОДИН ЧОЛОВІК ПИКЕТУВАВ ВАШІНҐТОНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

Один чоловік почав недавно пикетувати конференцію для зменчення зоружень у Вашінтоні. Сим чоловіком був Ю. Дж. Лєдру, котрий уже нєбрав немалої слави у Злучених Державах, продаючи свого часу в Бостоні безробітних на публичній ліцитації на взір того, як колись продавали чорних рабів. Цілю його демонстрації у Вашінґтоні було, як він казав, найти на конференції людину з християнським серцем. Лєдру станув перед домом нарад конференції, держучи біблію та парасолю, на котрої білім тлі була напись: „Піднесіть свої серця". Він держав також при собі засвічену лямпу, як старинний грецький философ Сократ, котрий в білий день ходив з лямпою по місті Атенах, шукаючи чесного чоловіка. Поліція арештувала Лєдру і відставила його до суду за невідповідне захованне. Суд однак станув на инчім становищи; він признав демонстрантови право демонструвати в той спосіб, в який він демонстрував, і увільнив його від вини і кари.

МАЮТЬ АРЕШТУВАТИ ЖІНКИ ЗА ДЕМОНСТРАЦІЇ КОЛО КОПАЛЕНЬ.

Повітовий прокуратор в Питсбурґу, став видавати варанти (судові прикази) на арештованне жінок вмішаних в демонстрації коло місцевих копалень вугля з приводу осадження в тюрмі Говета, окружного юнійного провідника майнерів. Рівночасно прокуратор видав приказ збирати докази та починати слідство проти сих жінок, щоби їх опісля поставити на суд за нарушення спокою.

ЧУЖОЗЕМНЕ НАСЕЛЕННЯ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Кінець підрахунки переписи 1920-ого року виказують, що 1-го січня того року було в Злучених Державах 13,920.692 осіб уроджених заграницею. За десять літ, від 1910-ого року, число чужоземного населення в Америці зросло лише о три процент.

З того числа 6,493.088 чужинців приняло американське горожанство, 1,223.490 взяло перші горожанські папери, а 5,398.605 лишило ся підданими чужих держав. Що до решти 805.509, то в переписи їх державної приналежности не записано.

З усіх стейтів Північна і Південна Дакота всіли натуралізувати найбільший процент свого чужоземного населення, близько три четвертих. Найменший процент натураьізованих чужинців в Арізоні.

ДОРОЖНЕЧА В НІМЕЧЧИНІ.

Наслідком упадку німецької марки, ціни товарів в Німеччині підскочили нараз в гору. В Нойкольн під Берліном товпа жінок, доведена дорожнечею до розпуки, напала на харчеві склади і знищила їх. Поліції з великим трудом удалося привернути спокій.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ З ВОТЕРВЛИТ І ОКОЛИЦІ!

В понеділок, дня 19. с. м. у вечір буде митрополит Шептицький в церкві в Вотервлит, Н. Й.

Гр. кат. церков у Вотервлит запрошує на богослуженнє всіх вірних з Вотервлит і околиці.

ГОЛОВНІ ЦЕНТРИ НАСЕЛЕННЯ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

(З Бюлетену Ґеоґрафічного Товариства).

Головні центри населення — се не точно те саме що великі міста. Очивидно, у великих містах люде осілися найгустійше і найбільшими купами і правильно найбільші міста бувають найбільшими центрами населення. Та не все воно так. Місто есть єдиниця політична й адміністративна, з границями менш або більш штучними, самовільними, що не обіймають всего населення, яке збитою масою живе на однім природно нерозмежованім просторі. Буває, що границі міста проведено серед вулиці, але по другий бік самої вулиці люде живуть також само густо і ще далеко простягаються многолюдні вулиці та цілі квартали, які одначе залічуються вже до другого міста. Центрами населення або-ж столичними (метрополітальними) дистриктами називають всі ті людські селища, що лежать при купі і творять одну ґеоґрафічну й економічну цілість однаково чи творять вони одно місто чи кілька адміністративних громад.

Послідна перепись (1920 року) показує, що найбільшими центрами населення в Америці є, розуміється, округи Ню Йорку, Шікаго і Філаделфії. На четвертім місці стоїть Бостон, хоч саме місто Бостон по числу населення аж семе в ряді американських городів. Одначе якби докруги Бостону повести круг промінем на 10-15 миль від центра міста, то в тім крузі захопивби не менш як 1,772.254 голов населення. Власне у віддалено 10-15 миль від центра Бостону лежать ще три инші міста з 90.000 до 110.000 населення, шість з 40.000 до 90.000 людности, двайцять міст звиш 10.000 і ціла купа менших громад.

Пятий центр, в котрім стовпилась людська комашня в Америці, се Пітсбурґський дістрікт з 1,207.504 мешканцями, з чого ледви половина припадає на саме місто Пітсбурґ. Шестий центр творить місто Дітройт з сумежними містами і 1.165.153 мешканцями.

ПОСТУП КООПЕРАЦІЇ В КАНАДІ.

Послідне річне звідомлення хліборобських спілок в Саскечевані за рік до кінця цвітня 1921 — обіймає найтящий в історії канадийського кооперативного руху 1920-ий рік, та не дивлячись на всі трудноші спричинені економічною кризою загальний оборот спілок збільшився і поступ зроблено у всіх напрямах їхньої діяльности. До хліборобських спілок в Саскечевані належить тепер 18.894 пайщиків (шеровців). Вплачений капітал виріс на року з 362.252 до 466.099 долярів. Грошева вартість хліборобських продуктів вивезених на торг кооперативними спілками трохи зменшилася, та лиш завдяки тому, що ціни на фармерські продукти взагалі впали. Загальна вартість проданого товару дійшла до 5,885.386 долярів, а весь торговий оборот саскечеванських хліборобських кооператив обчислено на 7,314.695 долярів.

ВИМОРДУВАННЯ ЦІЛОЇ ЖИДІВСЬКОЇ РОДИНИ

В селі Пйотрове коло Кельц, вимордував сержант Антоні Мніх при допомозі циганів цілу жидівську родину Розанцвайгів в числі 10 осіб в цілі рабунку. Антона Мніха арештовано. При зізнанню він признався до злочину. Ведеться слідство.

БРИТАНСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ПРИНЯВ ДОГОВІР МІЖ ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ Й ІРЛЯНДІЄЮ

ЛОНДОН, 16. грудня. — Обі палати британського парляменту, палата лордів і палата громад приняли нині великою більшостю договір між Великою Бретанією та Ірляндією.

Справа буде вирішена, як тільки прийме ще сей договір ірляндський революційний парлямент (двол ерін).

ПАПА РИМСЬКИЙ СТОЇТЬ ОСТОРОНЬ ВІД БРИТАНСЬКО-ІРЛЯНДСЬКОГО СПОРУ.

РИМ, столиця Італії, 16. грудня. — В тутешніх кругах близьких Ватикану заявляють, що папа римський Венедикт XV не гадає мішатись до ірляндських справ, але хоче держатися цілком осторонь.

СПРАВА СКЛИКАННЯ МІЖНАРОДНЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ У ВАШИНҐТОНІ.

ЛОНДОН, 14. грудня. — Тутешній дневник „Дейлі Кроникл", який є орґаном премієра Ллойда Джорджа, пише про справу скликання міжнародньої економічної конференції до Вашинґтону.

Часопись пише, що на ту конференцію була би запрошена також Німеччина і Росія і загалом вона зробила би для Европи те, що теперішня розоружна конференція у Вашинґтоні зробила для вирішення справ Тихого океана.

НІМЕЧЧИНА НЕ МОЖЕ В ЦІЛОСТИ ЗАПЛАТИТИ СЛІДУЮЧОЇ РАТИ ВІДШКОДОВАННЯ.

ПАРИЖ, 15. грудня. — Французьке правительство одержало сьогодня ноту від німецького правительства, в якій воно заявиляє, що не буде могти заплатити в цілости рати відшкодовання, яка припадає на 15. січня, 1922. Німецьке правительство каже, що змогло досі зібрати трохи фондів, але просить о мораторію (відложенне речення) на сплату решти.

ФРАНЦІЯ ХОЧЕ АЛІЯНТСЬКОЇ КОНТРОЛІ НАД ФІНАНСАМИ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ, 16. грудня. — Аліянти відповіли німецькому правительству на його ноту, в якій домагалось мораторії (проволоки) в сплаті слідуючої рати відшкодовання. Ся відповідь лише потверджує одержанне ноти.

Французький премієр Бріян має стрінутися з британським премієром Лойдом Джорджем у справі німецького відшкодовання. Вгадують, що він хоче домагатись аліянтської контролі над економічними і фінансовими відносинами в Німеччині. Між іншим, премієр Бріян, як кажуть, хотів би, щоби аліянти взяли під свою контролю німецький державний банк і заборонили дальше друкованне німецьких паперових гроший.

НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ АМБАСАДОР У ВАШИНҐТОНІ.

БЕРЛІН, 15. грудня. — Новим німецьким амбасадором у Вашинґтоні буде Кароль Лянґ.

Покищо він буде тільки заступником амбасадора. Він має 50 літ і говорить плавно по анґлійськи. До Вашинґтону виїде в сих днях.

Давнійше він був в німецькій консулярній службі в ріжних містах Злучених Держав.

ІНФЛЮЕНЦА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКОЇ АРМІЇ В НІМЕЧЧИНІ.

КОБЛЕНЦ, Німеччина, 15. грудня. — Серед тутешнього американського війска шириться пошесно інфлюенца. Богато американських жовнірів є в шпиталях. Досі було 150 випадків занедужання, але випадку смерти ще не було.

У ВАРШАВІ ЗЛОВЛЕНО ВИНОВНИКА ДИНАМІТОВОГО ЗАМАХУ В НЮ ЙОРКУ.

ВАРШАВА, столиця Польщі, 16. грудня. — Тут арештовано на домаганне американського департаменту судівництва Вольфа Лінденфельда або Вільгельма Лінде, котрого підозрівають, що був одним із справників динамітового вибуху на Вол Стріт в Ню Йорку дня 16. вересня, 1920 року.

Варшавська поліція каже, що має зізнання арештованого, в яких він признався, що є справником вибуху в Ню Йорку.

Вільгельм Лінде заявив, що на сей „джаб" нюйорські комуністи дістали 30,000 долярів від московського „3-тьоґ інтернаціоналу". Гроші мали бути розділені між 5 людий, що піднялись того „джабу".

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ПРОЛЄТАРСЬКИЙ КОМІСАР ЇДЕ ДО НІМЕЦЬКОГО МАГНАТА КАПІТАЛІСТА.

МОСКВА, столиця Московщини, 14. грудня. — Комісар Кароль Радек виїхав на порученне совєтського уряду до Німеччини на переговори з німецьким капіталістом Гуґом Стіннесом в справі концесій для нього в Росії і на Україні.

ЗАМІТКА. — Все добро, якого большевики єн хотіли дати народови, бо казали, що нарід не пролетаріят, тепер по зруйнованню дають заграничним капіталістам. Се нечуване обманство, якого ті ніби-комуністичні блофери допустились на робітникам, повинно навіть найбільше розгоряченим большевикам отворити очі. Вони повинні тепер глянути розумно на се страшне большевицьке шахрайство і осудити їх по справедливости як шахраїв.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РОЗДВОЄННЄ СЕРЕД РОСІЙСЬКИХ КОМУНІСТІВ.

Швайцарська ґазета „Бунд" з 30. падолиста с. р. пише п. з. „Роздвоєннє російських комуністів" слідуюче: „Москва, 28. падолиста. Ріжниці межи лівим а правим крилом комуністів стають щораз більші, що для російського правительства має велике значіннє, бо як відомо комуністи є пануючою партією. Ліві комуністи рішили виступити з партії. Акція очищування партії і в звязи з тим нагляд нам приватним життем членів партії зробили еще більшу ріжницю між широкими партійними масами а ліпше маючимися горішними верствами партії. Соціяльний уклад партії змінився. Московська „Правда" зі щораз більшим неспокоєм глядять на сі спори в лоні партії і підчеркує конечність зміцнення партії. Монополь партії як партії пануючої містить в собі небезепеку припливу зовсім чужих елементів і утворення ґруп і франкцій в самій партії, що змінилоби партію на рід анґлійської „лейбор парті". А що Росія стоїть в своїм господарчім життю перед зворотом, який не провадить до державного капіталізму але до капіталізму у властивім значінню слова, то боротьба між комуністами має особливше значіннє".

ПРИЗНАВСЯ...

Ніякій справі не присвятила польська преса тільки місця на своїх шпальтах що справі позискання Горішнього Шлеска. Кожда польська часопись була і досі є переповнена довшими і коротшими статтями та найріжнороднійшими телеґрамами про справу Горішнього Шлеска, а між двома премієрами, Лойдом Джорджем і Вітосом відбувся формальний дипльоматичний двобій в справі приналежности сеї країни. І все і всюди розправляється та доказується, що Горішній Шлеск се чисто польська дільниця, а її мешканці се національно найсвідоміщі Поляки, які й чути не хотять про Німеччину, а цілим своїм єством бажають зединитися з Польщею, а доказом сего мав послужити плебісцит і повстаннє пана Корфанти.

Правда, про сю національну свідомість горішньошлеських Поляків ріжні люди ріжно говорили і ріжні мали переконання.

Та тепер приходиться нам занотувати факт, який з огляду на авторитет даної особи заслугує на неабияку увагу.

І так недавно бувший президент міністрів Вінценти Вітос на публичному вічу в Бжеску заявив таке:

„Деякі голоси звертались проти мого уряду, закидаючи йому нездарність, нерішучість і лінивство в найважнійших державних справах, як оборона Горішнього Шлеска, Вильни й інші. А я вас запевнюю, що мій уряд не всилі був зробити більше від того, що зробив. Бо виповідати Німеччині війну було би занадто легкодушно, тому що наша держава в даних обставинах була би таку війну напевно проґрала. А коли ви думаєте і числите на те, що Поляки на Горішньому Шлеску такі свідомі національно і патріотично настроєні та геройські, як се описує і представляє наша преса, то грубо помиляєтесь, бо дійсність доказала нам зовсім що інше. А саме: Наш (польський) уряд мусів в тому напрямі поборювати неймовірні трудности, бо навіть дійшло до того, що ПРИ ПЛЕБІСЦИТІ МУСІЛИ МИ ОПЛАЧУВАТИ МАЙЖЕ КОЖДИЙ ГОЛОС ДЛЯ ПОЛЬЩІ. А до мене приїздили делеґати зі Шлеска і отверто заявили, що їх брати будуть голосувати за Польщею, але тільки тоді, КОЛИ ІМ ЗА ТЕ ДОБРЕ ЗАПЛАТИТЬСЯ. І ТАМ ПІШЛИ ВСІ ТІ ГРОШІ, ЯКІ ЗІБРАЛОСЯ СКЛАДКАМИ В ЦІЛІЙ ДЕРЖАВІ ТА ВИАСИҐНОВАНІ УРЯДОМ.

„Подібно малася справа і з повстаннем, на яке треба було імпортувати (ввозити) повстанців споза границь Шлеска, що очевидно було получене з надзвичайними трудностями і видатками, а яке з тих і многих інших причин не вдалось. І тільки сі а не інші були причини нашого (польського) неповодження".

* * *

Се впрочім нічого нового. Поляки все і всюди в той злочинний спосіб поступали і поступають. Нове, що польський премієр так скоро по уступленню злочини свого уряду виявляє публично, бо Поляки звичайно затаюють свої політичні злочини і випираються їх.

Певна річ, що тисячі разів гірших злочинів допустились Ляхи підчас самої тільки своєї розбишацької конскрипції в українській Галичині. Та Українці тут не повинні ждати, аж знова який польський міністер признається до злочину, але розголосити справу перед світом і піднести грімкий протест.

ЧИ ЗНАЄТЕ СКІЛЬКИ ВАША ГРОМАДА ПОВИННА ЗЛОЖИТИ НА ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ?

Се залежить від числа дорослих Українців у Вашій місцевости, які заробляють самі на себе і мають тепер роботу.

Числячи, що кождий такий Українець може жертвувати пересічно 10 долярів, то якщо у Вашій громаді живе приміром 50 таких Українців, то вона повинна би зложити кругло 500 долярів, а як 100, то Ваша громада повинна би зложити 1000 долярів.

Чи Ваша громада зложила стільки гроша, що повинна? Се тільки Ви самі можете і повинні найкраще знати.

КУПУЙТЕ ГАЛИЦЬКІ БОНДИ!

БОРОНІТЬ РІДНИЙ КРАЙ!

ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Про повстання на Україні доходять сюди (а певне в ще більшій мірі до Вас, до Америки) дуже ріжнородні дуже суперечні вісти. Одного дня круги, які бажають повстанню успіхів, повідомляють про великі успіхи повстанців, про занятте тих чи инших місцевостий. Другого дня приходять урядові відомости з Совітської Москви, що повстання зовсім нема, або на переміну, що є якісь „бандитські" рухи, але їх швидко „зліквідують" або вже „зліквідували". І та сама історія з суперечними відомостями повторяється цілий час.

На основі сих суперечних відомостий одні пишуть про велику силу повстання, другі — що повстаннє, се „чергова Петлюрівська авантура", яка швидко знайде свій конець. Се освітленне залежне не стільки від фактів, бо певних відомостий про факти нема і не може бути, скільки від політичних бажань тих, що так або инакше освітлюють справу.

Коли взяти на увагу положеннє України, то ясна річ, що певних відомостий про повстання так швидко не може бути.

Досвід революційних рухів у державах аж занадто ясно вчить, що істнуюча державна влада аж до самого свого упадку пильно ховає всі неприхильні для себе відомости. Що більше, часто бувало так, що якраз перед самим упадком даної державної влади відомости про її сильне становище були найбільше самопевні.

Щоб не шукати далеко, — чи царська влада не виступала з найбільшою самопевністю, не голосила, що все гаразд, аж до останьої хвилі свого істнування?

Влада російського тимчасового правительства (Керенський), коли їй загрожували большевики, робила те саме.

А центральні держави не голосили про своє сильне становище на фронтах аж до хвилі, коли ті фронти зовсім розвалилися?

Отже зрозуміла річ, що й совітська влада в своїх урядових звідомленнях не буде робити реклями українським повстанням, тільки по змозі буде зменшувати їх значіннє.

І треба дуже уважно слідити за тими совітськими звідомленнями, щоб виловити в них противенства й на тій основі переконатися, що таки не все так добре, як ті урядові совітські звідомлення стараються представити.

Перейдім до відомостий з повстанчих жерел. Правильної інформаційної служби, яка доставляла би відомости для світа, повстанці зовсім не мають. Від світа вони відрізані, бо Польща й Румунія добре пильнують своїх границь від України. Отже доходять через ті границі переважно приватні відомости через принагідні особи, — відомости, які мають переважно місцевий характер. Сими відомостми мусять користуватися круги, прихильні повстанню. Зрозуміла річ, що такі відомости не можуть бути ані певні ані повні.

При тім сам характер повстання утруднює орієнтацію про нього.

Повстаннє — се не війна, до якої ми звикли, особливо підчас останньої світової війни.

В війні, до якої ми звикли, маємо дві армії, які стоять проти себе довгим одноцільним фронтом. За фронтом кожда армія є в себе дома, має свою територію, свою адміністрацію і т. д. Посуваючися наперед, займаючи нові полоси землі й нові місцевости, вона розширяє свою адміністрацію на ново здобуту територію, настановляє свої орґани влади, заводить свій порядок. Коли така армія займе якусь нову важну місцевість, то ми з того вносимо, як далеко вона посунулася наперед; коли її вратить, се значить, що вона відступає. Тут можна мати також певні відомости, бо кожда армія має поза собою, на території, яку опановує, добре наладжений адміністраційний апарат, має звичайно звязок зі світом.

Характер повстання на Україні — зовсім инший.

Розгляньмо обі сили, які стоять на Україні проти себе. Сі сили: радянська влада і повстанці.

Радянська влада не опановує так української території, як опановує територію державна влада в нормальних відносинах. Радянська влада сильна тільки по великоміських центрах; чим дальше від такого центра, тим вона слабша. Отже опановує вона тільки великоміські центри і зелізничі шляхи, які їх звязують; широких просторів краю вона зовсім не опановує. Села живуть собі своїм порядком і слухають розпорядків радянської влади тільки тоді, коли мусять, себто, коли прийде до села озброєна радянська сила, яка примушує виконувати розпорядки радянської влади.

Україну можна порівнати з морем. Те море — се безчисленні українські села. На морі більші й менші острови — се центри радянської влади. Море буриться і плисти по ньому небезпечно. Так небезпечно вибиратися орґанам радянської влади на села. Та сміливійші пливці вибираються й на розбурхане море, коли їм сього треба. Так і орґани радянської влади вибираються з своїх центрів на села, коли треба зібрати податок, придавити місцеве повстаннє то що. Иноді пливці щасливо перепливають розбурхане море й вертаються до дому; иноді море їх пожирає. Так само буває з орґанами радянської влади на Україні.

Тепер про повстанців.

Повстанських відділів є дуже богато. Знаходяться вони на тих великих просторах України, які не є доступні орґанам радянської влади. Коли треба, такі відділи формуються з місцевого селянства, єднаються в більші боеві одиниці; коли знов треба, вони розформовуються і зникають: кождий вертає до свого села, де знаходить звичайно безпечний захист.

Місцеві повстання вибрали й вибухають звичайно там, де радянська влада занадто надокучить, забираючи немилосерно збіже, худобу то що.

Одначе поза сими місцевими причинами повстання мали висшу ідею: визволити цілу Україну зпід радянської влади, накиненої Московщиною. Над ширеннем сеї ідеї і орґанізуванням повстання в імя сеї ідеї працювали українські тайні орґанізації, про яку ширший світ довідувався від часу до часу тільки дякуючи тому, що радянська влада оголошувала, що там або там відкрила „петлюрівську" орґанізацію.

До речі: щоб затямити національний характер таких орґанізацій, радянська влада називає їх „петлюрівськими", зводячи справу до того, що тут, мовляв, грає ролю не ідея, а особа. Взагалі радянська влада все українське, яке звертається проти неї, називає „петлюрівщиною".

В попередній статті про повстаннє на Україні я подав Вам відозву Головного Повстанчого Командування. В тій відозві з натиском говориться про те, що повстаннє має висшу ідею: визволеннє України зпід радянської влади.

Як воюють повстанці?

Очевидно не йдуть вони якимсь одноцільним фронтом, який займає полосами територію й положені на ній місцевости, орґанізує на тій території свою владу і установляє свій порядок, — так, що можна сказати: повстанці опановують в дану хвилю таку й таку територію.

Ні, повстанці воюють инакше. Вони виступають меншими або більшими відділами, які переходять з місцевости до місцевости, то побаиваючи противника то уступаючи перед ним.

Прим. напали повстанці на Камянець, кого з орґанів радянської влади захопили в руки, того відправили на той світ, а решта втікла. Таким способом повстанці опанували Камянець. Та за кілька днів чи тому, що під Калянець надходять більші радянські сили, чи тому, що треба було йти в инше місце, повстанський відділ Камянець покидає. Тоді його знов заняла радянська влада.

А тимчасом повстанці заняли знов якийсь инший центр, який може через кілька днів знов покинуть, а за те вернуться до Камянця.

Словом, нема місцевости, яка так не переходила би з рук до рук.

Буває й так, що повстанський відділ перебирається за відділ большевицький, приїздить до якоїсь місцевости як „свій" і так без труду дістає в свої руки всіх місцевих большевиків.

Буває й инакше: що большевицькі відділи вдають повстанців, вивідують у селян, що треба, а потім розправляються з ними.

Через те так важно зорієнтуватися в відомостях обох сторін. Сьогодня приходить відомість, що повстанці заняли якусь місцевість. Через деякий час совітська влада заявляє, що се неправда, бо та місцевість знаходиться в руках совітської влади. Тимчасом правда одно і друге: там були і повстанці і большевики і знов будуть одні і другі — не знати, скільки разів. Важно те, хто остане там на кінці.

Чому-ж повстанці ведуть боротьбу таким способом?

Тому, бо вона для них найбільше підходить. На території, де великоміські центри й важнійші зелізничі шляхи в руках противника, годі всі повстанські відділи з цілої України зібрати в одну армію, забезпечити їй на довший час одіж, поживу і зброю і повести одноцільним фронтом на ворога, так як водив Гінденбурґ чи Фош армії великих держав у світовій війні. Тому повстанці воюють инакше. Вони стараються нападати на ворога в тих вдавати йому як найбільші удамісцях, де він найслабший, завдавати йому як найбільші удари й відступати, коли ворог сильнійшиу. Повстанці грізні для радянської влади тим, що вони є всюди і не знати, де й коли вони нападуть. Вони держать радянську владу в вічнім страсі, завдають їй постійно удари. А оборонятися від них їй важко, бо вони не ждуть, аж ворог збере свої сили.

Така боротьба повстанців передовсім руйнує ворога — як фактично, так і морально. Вона захитує основи його влади й валить їх.

Аж тоді, як ся руйнуюча робота буде переведена в такій мірі, що ворог не зможе вже зібрати своїх сил, аж тоді почнеться нова, будуюча фаза діяльности повстанців: заводженнє нового державного порядку.

Уряд Української Народньої Республики (Головний Отаман Петлюра) все піддержував звязок з повстанськими орґанізаціями. Тепер Петлюра з найблизшими військовими має знаходитися між повстанцями.

В урядових кругах Української Народньої Республики кажуть, що числити на те, що повстання вибухнуть аж по новім році, під весну. Що вони спалахнули тепер, на се склалися дві причини: господарська й поітична. А саме радянська влада дуже жорстоко збирала податок в збіжу, так що селянам не сила була дальше терпіти. Се була причина господарська. Коли-ж прийшла відомість, що на домаганнє радянської влади Польща викидає з своєї території Головного Отамана Петлюру з найблизшими військовими, значить, їм нікуди діватися, — то се мало на повстанців такий вплив, що треба, мовляв, нехай вони вертають на Україну.

В тих самих кругах числять, що повстаннє затягнеться на цілу зиму, так, що якихсь рішаючих успіхів годі швидко сподіватися. Тай журяться тим, що повстанці мають за мало зброї й муніції, що не можна втягнути в повстанські відділи всіх охочих. В сьому лежить слаба сторона повстання.

* * *

Тепер кілька відомостий, як ставляться до повстання українські круги в Галичині й на еміґрації.

Круги, які стоять близько до уряду Української Народньої Республики, вважають очевидно повстаннє своєю справою, радіють його успіхами і сумують невдачами.

Оба монархічні групи: Скоропадського з берлінським „Українським Словом" і Вишиваного (Вільгельма Габсбурґа) з віденською „Соборною Україною"*) — відносяться до повстання дуже критично, кажуть, що воно вибухло не в час, що „Петлюрівці" прибільшують його розміри, словом, що з того нічого не буде.

„Український Голос", що виходить в Перемишлі і пропаґує монархізм, маючи на увазі Вишиваного, пише, що повстаннє на Україні вдасться аж тоді, коли вдасться згуртувати всю Україну кругом одної особи. Се гуртуваннє — пише часопис — уже почалося, але до завершення його ще далеко.

З загального тону писань монархістів виходить, що їм успіх повстання просто небажаний, бо тоді дальший розвиток державного будівництва на Україні пішов би не по тій дорозі, щоб завершитися збудженнем престола для Скоропадського чи Вишиваного.

Цікаве освітленнє дає повстанню „Український Прапор", орґан галицького уряду. Він пише, що се Поляки протеґують повстаннє Петлюри в тій цілі, щоб стягнути над галицьку границю як найбільші большевицькі сили і тоді сказати державам антанти: „треба оставити Галичину під Польщею, бо їй грозить большевицька небезпека, яку тільки Польща зможе відвернути.

Сі міркування не видаються мені справедливими. Коли вже політика Галицької і Придніпрянської України пішла ріжними дорогами, то годі вимагати від Придніпрянців, щоб вони свою політику вели виключно зі становища інтересів Галичини.

Що львівський соціяльно-демократичний „Вперед" є проти повстань, се відповідає його основній політичній думці, що теперішня радянська влада на Україні є законною українською державною владою і в інтересах української державности треба з нею співпрацювати, а не поборювати її.

* * *

Стільки сим разом відомостий про характер повстання на Україні і про настрої серед українського громадянства поза тереном повстання.

Українське море знов захвилювало сильнійше. Коли ся буря скінчиться й українську землю освітить і огріє ясне сонце свобідкою державного життя?...

Прага, 25. падолиста 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

*) „Соборна Україна" — се часопис, яку почав недавно Вишиваний видавати в Відні, зібравши собі гурток прихильників.

ПІД КОЛЕСАМИ РЕАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

II.

Політичні взаємні відносини між Німеччиною та совітською Росією. — Мед на Язиці, а камінь за пазухою. — Політичні пляни большевиків що до Німеччини й Німців що до Росії. — Хто сміяти-меться останнім?

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Справа взаємних відносин між Німеччиною та совітською Росією має не тільки економічний, але й політичний бік. Большевики не були-б большевиками, коли-б не дбали передовсім про „світову революцію", а Німці не були-б великим народом, коли-б не звязували своєї економічної акції на Сході Европи з певними політичними плянами. Показавши в першій кореспонденції „Під колесами реальної політики" („Свобода", ч. . . . .), як складаються економічні відносини між Німеччиною та сов. Росією й яку ролю відограє в тих відносинах Україна, я хочу сим разом освітлити **політичний бік тих відносин,** взявши під особливу увагу інтереси української справи.

На зовсі ті відносини не лишають бажати нічого кращого. Офіціяльно між обома урядами панує якнайтіснійше порозуміннє й співділаннє. Німецькі представники в Росії користуються кожною нагодою, щоб підкреслити цю офіціяльну приязнь. Так, німецький посол у Москві **проф. Віденфельд,** передаючи свої поручаючі листи голові В. Ц. И. К-а Калининові, сказав при тім:

„Німецький уряд є цілком свідомий того, що обидві країни мати-муть значну користь для свого розвитку від тісної співпраці. Моїм головним завданнем у Москві я вважаю практичне здійсненнє ідеї розвитку успішної , співпраці. Прийміть запевненнє, що я докладу всіх сил до підтримання добрих відносин між Німеччиною та совітською републикою й до їх успішного розвитку на користь обох країн".

Правда-ж, кращого бажати не можна? Та Віденфельд не обмежився цею першою промовою, а виступив з подібними заявами ще кілька раз: при огляді Троцьким лабораторії німецького Червоного Хреста в Москві, на святочнім обіді по випробуванні перших німецьких локомотивів, що прибули до Росії, й при инших нагодах. У всіх тих промовах бренить та сама солодка нота: „ми ваші, а ви наші"...

Крім проф. Віденфельда в Москві, Німеччина ще має свого офіціяльного представника, пана **Ульриха Раухера,** в Тифлисі, ніби-то при „незалежнім" уряді Грузинської совітської републики. В дійсности „незалежна" совітська Грузія істнує в такій самій мірі, як „незалежна" радянська Україна. Тому п. Раухер ловко жонґлює між національно-грузинськими та імперіялістично-російськими течіями, стараючись лише о те, щоб Німеччина й німецький вплив стали твердою ногою не тільки в Грузії, але в цілім Закавказі. До річі тут буде зазначити, що в Тифлисі, як і в Москві, вже видається німецька часопись.

Коли, з другого боку, поглянути на поводженнє офіціяльних большевицьких заступників у Німеччині, то воно також покажеться цілком коректним і доброзичливим. Большевицький посол у Берліні **Крестинський** (той самий, якого Баварці сим літом арештували за недозволений вїзд), передаючи свої поручаючі листи німецькому державному канцлерові Віртові, сказав у своїй промові:

„Від імени совітського уряду я висловлюю надію, що взаємні відносини між Росією та Німеччиною не обмежаться рамцями договору від 6. травня, а поведуть до тіснійшого співробітництва, необхідного в інтересах народів обох країн".

Принятий потім державним президентом Ебертом, Крестинський в инших словах підніс ту саму думку про спільність інтересів і необхідність співпраці.

Отже так виглядають політичні німецько-совітські відносини на зовні, так би мовити, на неозброєне око: коректно, доброзичливо, навіть приязно. Але-ж то відома річ, що язик служить дипльоматам для того, щоб ховати свої думки. Що-ж криється за цими солодкими словами й приязними запевненнями?

Як я вже колись писав, **Німеччина не має позитивної політичної програми що до Росії.** Німеччина числиться тепер і ще якийсь час буде числитись тільки з істнуючими фактами. Головна її мета полягає в тім, щоб **економічно запанувати над Росією.** Під цим оглядом для неї навіть вигіднійше, щоб большевизм затримався в Росії яко-мога довше, бо ніякий инший лад не дасть їй змоги так широко там розпросторитися.

Але разом з тим Німеччина знає, що большевизм — це кий з двома кінцями. Рано чи пізно большевизм мусить упасти, а тоді настане нова революція, може навіть анархія, замішаннем скористаються дужчі держави — й всі німецькі здобутки під большевиками можуть піти за водою. Щоб запобігти цьому, **Німеччина вже тепер орієнтується на будучу, небольшевицьку Росію.** А що вона тепер накладає з большевиками, то це щоб нічого не проґавити на будуче.

Так саме, як Німеччина орієнтується на небольшевицьку Росію, **большевики орієнтуються на небуржуазну Німеччину.** Большевики лише про людське око виріклися світової революції. Фактично вони ще й тепер більше грошей витрачають на пропаґанду комунізму закордоном, ніж на харчуванне голодних чи на купівлю машин та льокомотивів. І як німецькі офіціяльні заступники в Росії, солодко усміхаючись большевикам, поза їх спиною навязують звязки з тими, **хто прийде по них,** так саме большевицькі офіціяльні й неофіціяльні представники в Німеччині провадять тут скажену большевицьку пропаґанду, стараючись за всяку ціну викликати соціяльну революцію.

Ріжниця тільки в тім, що німецька контр-революційна розвідка в Росії натрапляє на добрий ґрунт, тоді як большевицька революційна пропаґанда в Німеччині натрапляє тут на ґрунт дуже невдячний. У Росії антибольшевицький настрій росте невпинно, а в Німеччині хіба за великі гроші можна найти яких-небудь 100—200 тисяч волоцюг, які підставлять свої голови під кулі озброєного міщанства, великої частини робітництва й цілої буржуазії. Бо зброю мають у Німеччині всі, й навіть гармати й частини з них ще лежать заховані, закопані й замуровані, як це показала цими днями ревізія одної фабрики коло Дрездену, де найдено замурованими в стіні 150 гарматних рур і повний льох гарматних замків. А скільки ще є зброї, про яку аліянтські комісії не знають і ніколи не знати-муть?

Назовні Берлін є філією большевицької Москви. Тут бувають наїздами такі большевицькі „велетні", як Красін, Ломоносов, Луначарський, Радек, Горкий, большевики тут купують доми, закладають банк, засновують видавництва, видають ґазету, фабрикують фільми, сюди їдуть лікуватися Ка-

рахан з Варшави, Керженцев зі Стокгольму, пані Каменева з Москви, — словом, тут рай для большевиків! Але німецька поліція гострим оком стежить за кождим їх кроком, кожна особа є записана в „чорну книжочку" й чхнути не може без того, щоб про те вже не знало німецьке міністерство закордонних справ чи инша відповідна установа. Большевики ходять у Німців по струні!

Большевики зробили в минулім березні комуністичне повстанне в середній Німеччині. Їм не боронили то робити, а коли повстанці наважились виступити, то їм так пущено кров, що вони ще й досі не зовсім од того прочухалися. Тепер у Німеччині знов починаються заворушення на ґрунті дорожнечі. Большевики знов сиплють грішми й роздмухують іскру в полумя. І знов їм не боронять то робити, щоб знов викликати неспокійні елементи на вулицю й знов пустити їм кров. Жорстока політика, провокаційна політика, — але з пісні слов не викинеш.

Як бачимо, обидві сторони провадять подвійну гру: одно в них на язиці, а друге на умі, на язиці мед — а за пазухою камінь чи навіть ніж. Хто кого перехитрить і хто сміяти-меться останнім?

Тут ми підходимо як-раз до того пункту, де німецько-совітські політичні взаємини перехрещуються українською проблемою. Обидві сторони недоцінюють значіння цеї проблеми, але саме в ній лежить розвязка цілого східно-европейського питання. **Для большевиків українське питанне є фатальним, бо як тільки їх проженуть з України, так скінчиться й ціле їх панування.** Тому большевики так судорожно й чіпляються за Україну, добре знаючи, що тут лежить ключ до їх життя й смерти.

А для Німеччини українське питанне **може зробитись фатальним,** бо невмінне чи небажанне навязати тепер контакт з Україною, **як такою,** може згодом коштувати їй цілого її становища на сході Европи. Поодинокі Німці й навіть цілі групи вже додумались до цеї простої істини й шукають контакту **з українською Україною,** але широкий німецький загал ще тримається приписів передвоєнної політично імудрости.

Хто знає, може для України це й краще, бо хто не видає векслів, той не потрібує їх платити. А дати німеччині вексель на Україну — хай Бог боронить і милує!

Берлін, 25. листопаду.

Радянин.

ДО ВІДОМА ВСІМ ВП. П. П. УРЯДНИКАМ І ЧЛЕНАМ У.Н.СОЮЗА.

Згідно з ухвалою через референдум до членів, видано календар У. Н. Союза на 1922 рік.

Кождий секретар місцевого відділу отримав ті календарі і має роздати їх членам за оплатою 30 цнт. за примірник, а гроші вислати разом з рахунком відділу в тім місяцю до головної канцелярії У. Н. Союза.

Жени-члениці, котрих мужі є членами У. Н. Союза, календаря не побирають і за такий не платять, однак на жаданне можуть дістати календарі по тійсамій ціні що члени-мущини.

Взиваеться всіх Вп. П. П. Урядників і Членів до вирівнання сього рахунку, щоби оминути непотрібні замішання.

Р. СЛОБОДЯН, гол. фін. секр.

ЧОТИРОЛІТТЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ВЛАДИ.

(З берлінського „Укр. Слова").

Дня 24. жовтня 1917. р. перед відчиненням Всеросійського зїзду советів, наче у відповідь на заяву, Керенського в Предпарляменті про ліквідацію большевицької аґітації, большевики підняли повстання.

Протягом двох днів усунено так зване Временне Правительство і дня 26. жовтня проголошено Советську Владу, себто панованя Совета Народніх Комісарів з Лениним на чолі і Троцьким як комісаром для заграничних справ.

Тогож дня затверджено два декрети, предложені Лениним, а саме: про заключення мира і про розділ землі.

Росія перейшла з царату і з демократичної республіки в державу комуністичну.

З тої пори минуло чотири роки, або днів 1460. Як для історії шмат часу невеликий, але в історії Росії і сходу Европи цих 1460 днів було періодом неймовірних потрясень, серед котрих збувалася переоцінка цінностей, перебудова тисячлітньої будівлі, перевертання до гори дном цілого життевого устрою 200 міліонів людей. Про тих чотири роки будуть колись цілі томи писати, в одній статті можна дотокнутися тільки що важніщих питань.

Якогож діла добилися большевики за час чотиролітного свого панування? Найкоротша відповідь булаб — сповнили діло руїни. Розложили усе, а не збудували нічого. Переаналізували, а до сітезу показалися неспосібними.

В першу черґу обіцяли народам Росії мир і землю і тою обіцянкою купили собі владу.

В другій половині лютого ст. ст. заключили мир в Берesті, але справжнього мира Росії не дали. Ані зовнішнього, ані внутрішнього. Мир з Польщею і з новими окраїнними державами, — це не мир, а хвилеве перемиря, яке тримається лише Европи і бесіди нема. З Украна волоску. Про мир з рештою їною совєти ведуть війну, бо український народ, поза нечисленною партією українських комуністів, ніяк не хоче примиритися з нахабним большевицьким режімом.

Землю селянинові дали, але те, що він з тої землі збірає — відібрали від його. Тим чином вбили хліборобську енерґію і довели до того, що Росія, колишній шпіхлір Европи, нині голодує і жиє з того, що червона армія награбує на Україні.

Дня 29. жовтня 1917 р. ст. ст. проголошено декрет про 8-годинну працю, а 1. листопада про контроль робітників над промисловими підприємствами, себ-то фабриками, магазинами, робітнями і т. д.

Вислід такий, що робітник або зовсім не працює, або мусить працювати стільки, скільки йому червоні комісарі велять.

Промисловий робітник розбігся. Він, або пішов на село, або перемінився в промишленника, що багатиться людською бідою.

Дня 3. листопада ст. ст. 1917 р. проголошено декрет про самовизначення народів, аж до права відірватися від Росії і жити по власній уподобі.

І цей декрет був писаний вилами на воді. Найбільшому з черосійських народів, українському народові, накидають таку політичну структуру, якої він ніяк прийняти не хоче, тримають на Україні пів міліонову червону армію, червону від людської крови, яка виснажує і до решти руйнує найбагатіщу в Европі країну. Большевицький уряд в супереч свойому декретові з дня 3. листопада 1917. року віддав Польщі 10 міліонів Українців, немов би рабів, котрими вільно торгувати.

Большевицька влада обіцяла людям прямо якусь необмежену волю і добро під диктатурою пролетаріяту. І ця обіцянка скінчилася на цьому, що творчий інтелект знівечено так безпощадно і так грубо, як ніде і ніколи в світі, обплюовано його, скатовано, виголодовано, вбито або розігнано на 4 сторони світа, а для пролетаріяту видано декрет з 19. червня 1917. року про заборону штрайків і з дня 27. червня 1918. року про примусову працю.

Інтеллект майже не істнує, а сила фізична запряжена в ярмо ще гірше, куди гірше, ніж було за февдальних часів!

Нинішна большевицька Росія, це червоне царство найстрашнійшого деспотизму й бюрократизму, царство безпродуктивности і голоду, країна отупіння, в котрій добре почуває себе лиш банда урядовців і промисловців найгіршого рода. Нинішна большевицька Росія це царство чрезвичайки, жандармів, поліцаїв, шпіонів, провокаторів і всяких „...омів", царство нового кріпостного устрою, в якім нема ні свободи руху, ні волі думки, совісти, слова, бо ані говорити, ні писати, ні друкувати проти комуністичної ідеольоґії там не вільно.

Большевики наступали з кличем „Долой смертную казнь!", а протягом перших трьох літ видано 10.000 урядових присудів смерти, а кілько людий умерчено способом наглиб — цього й перечислити годі. Ні Іван Грозний, ні Петро Великий, ні Микола І., не вислали такої сили людей на другий світ, скільки вислали Ленін і Троцький. Ніколи життя людське не було так безвартісне, як безвартісним воно є нині в Росії. Часи Марія і Суллі являються забавкою невинною в порівнанню до серіозного діла морду і насили за час большевицького режіму. Почуття національної гідности не істнує, промисел фабричний знищений, комунікація зведена до мінімума, продукція земельна обнижена, продукція культурна рівна нулі, етика й мораль належать до країни споминів, деспотія, перекупство, шахрайство тріюмфують, доноси й наклепи цвітуть як ніде й ніколи — Росія перемінилася в країну горя, нужди, голоду і хороб, в гниючого трупа, котрий затроює повітря України, Кавказії, Кубані і грозить безнастанною небезпекою цілому культурному світові.

Ніколи й жадне правительство не стояло перед таким банкротством, перед яким стоять нині большевики. Ніколи між програмою й її переведенням, між тим, що обіцяно, а що дано, не було такої пропасти, яка єсть нині в Росії. І в такий мент голова цього правительства, Лєнін, заявляє у своїм органі, в „Правді", і на зїзді політично-просвітних орґанізацій в Москві, що його режім на ек ономічному полі потерпів погром гірший від того, який в свою пору нанесли йому були Колчак, Денікін і Пілсудскі і що в дрібно селянській державі перехід до комунізму можливий тільки через капіталістичний захід, — иншими словами заповідає ліквідацію комунізму, але ліквідацію хвилеву.

Підождіть, мовляв, хай ми при помочи заходу поправимо те, що попсували, хай розбогатіємо хлібом і гарматами, а тоді пічнемо наново...

Більшого цинізму історія не знає!

Ось білянс чотироліття большевизму. Не нам його розглядати. Це зробить життя, а зареєструє історія.

Та що одно й друге вийде йому не на славу, це вже можнині сказати.

„ОЙЧИЗНА", КРАЙ НЕМОЖЛИВОСТИЙ!

(МАЛИЙ ФЕЙЛЄТОН).

Дотепер називано Америку а радше Сполучені Держави пів. Америки краєм неможливостий, бо усе те, що в Европі виглядало на неможливе, Америка доконала. Европа і до нині не має „хмародерів", на котрих дах треба іти цілу добу. Европа не має таких величезних мостів, що то з початку не видно кінця, а зкінця початку моста. Европа не знає такої їзди желізницею як Америка, котра то їзда вимагає від пасажирів, по думці Европейця, завсігди готового тестаменту. В Европі богато неможливого, що в Америці показалося можливим. І була би Америка позістала назавсігди краєм неможливостий, як би не „ойчизна". Правда Польща не має кількадесять поверхових хмародерів, за се вона має кількадесятьлітні рудери, на дах яких еще більше небезпечно лізти як на хмародери. Не має „ойчизна" довжезних, великанських мостів ні так скоро женучих желізниць. Та за се польські мости сто раз лекше валяються, а польська колея вже так удосконалена, що нераз не їде вже по шинах, а по „швелях"; такого в Америці навіть не пробують. Так, так! „Ойчизна" стає краєм можливих неможливостий, а сих має вона стільки, що Америці далеко до того.

І так: коли курча виклюєся з яйця, то певно не думає стати відразу великою куркою, бо се неможлива річ. Принайменче так до тепер думалося. А прецінь так не є. Польща щойно вилізла з яйця, а вже відразу „квокає", і то еще як!

Дотепер кождий бізнесмен а навіть кождий, що має більше як цента в кешені, думав, що коли буде видавати більше ніж його доходи приносять, то буде мусіти як банкрот що найменче повіситися. Та і ту правду звалила Польща. Вона видає сторазів більше, ніж має доходу і хотяй смердить банкротом, вона клигає і дихає і вішатися не хоче.

В кождім краю, коли хтось побігає день, два дні по урядах то все таки вибігає бодай відмовну відповідь. В „ойчизні" і ту стару засаду перевернено до гори ногами. Тут можна бігати і два роки з „уржєнду до уржєнду" і нічого з того не буде; за се справа буде полагоджена в протягу пів години, коли урядникови покажеся „мілійонуфкен" (льос польської льотерії, що коштує 1000 марок, а може виграти 1 міліон; в Америці не зі свічкою а з тисячу свічками такого не знайдеся).

В Америці от скажім пр. в Ню Йорку, коли би ви хотіли переїхати через воду без „тікета" а наставляли замість него „кабана", то вас готові викинути разом з манатками до води навіть не перепрошуючи за такий „джовк". В Польщі, країні неможливостий, є хабар хлібом насущним. Тут якраз дивляться на вас не „вовком" а сто вовками, коли ви замість білету не тицьните „куку в руку".

Здавалобися, що в часах, коли ніхто вже не хоче схилитися, щоби піднести польську марку, як впаде на землю, що Польща задивиться на Америку і зменьшить число „валечних Йонтків". Та де там! Тут як раз противно! Тому, що „ойчизна" банкрот, тому треба якраз богато війска. То лише в Америці пильнують повних кас з золотом; та се не велика штука. Штука є сторожити порожну касу або навіть місце на порожну касу. А се лише Польща потрафить!

Кажуть загально, що Америка дуже велика. Може бути. Та в порівнанню з „ойчизною" се нічо. Кажу вам — нічо. В Америці всядите в Ню Йорку на трен і за 4 дні в Сан Франціско латаєте кешені, які вам срібні і золоті долярики там пообдирають. — В „Польсце" коли сядите на німецькій границі то їдете цілими тижнями нім доїдете до дому чи там до „сход. Малопольскі", де ви викидаєте убранне на мороз, щоби „бяле мушкі" відітхнули свіжим воздухом.

В Америці, коли ви не переступаєте ані пятої ані семої заповіди то вам майже не можливо дістатися за „ґрати", хиба що хтось любить надто родзинки, цукор, жито і т. д. в плиннім стані. — В країні можливих неможливостий дістатися до цюпи се річ найзвичайнійша. Сидите цілими днями в дома, нікого не видите, з ніким не говорите і навіть мимо того, що ви є властителем кількадесять перепусток і стільки саме леґітимацій і пашпортів, ви рушившися поза дім певно опинитеся в Івановій хаті. А коли ви взагалі не хочете рухатися з хати, то „ойчизна" вже має способи на те, щоби вас звідтам витягнути; на се вона є краєм неможливостий.

Америка — кажуть — богата. Та що з того? Чи може кождий Американець їхати за границю? Ні! се неможливе! Та в Польщі і се можливе. Там кождий „обиватель", якого неможна намовити ані впросити, щоби був міністром, або ґенералом, або адміралом або иньшою високою жабою чи там рибою, їде за границю „як місія дипльоматична", місія для закупна коний, місія для оглядання автомобілів, місія для кінематоґрафів, місія на конґрес пацифістів, есперантів, мормонів" і т. д. і т. д. Як мені не вірите, то перечитайте собі „Ржечпосполиту" з 1. падолиста 1921 р., а пізнаєте, що я вас не „фулую".

До недавна в Европі думали, що вистаричть поїхати до Америки, зробитися фризієром або продавати ґазету а там і міліонером зістанеся. Се показалося на жаль байкою і річию неможливою. І тому не оден навіть з наших земляків побачивши, що скорше можна проїсти зароблені гроші як стати міліонерам, ізбрав дисячі і поїхав до „старого краю". По дорозі довідуєся, що він в „Польсце" міліонер. І се що було неможливим в Америці, се зробила можливим „ойчизна". Були такі, що і злакомилися на ту неможливість і виміняли тисячі на міліони, та вони незаборм побачили еще одну можливу неможливість. Діставши з початком 1921 р. за $4.000 (чотири тисячі) два міліони марек вони по півроку побачили, що вони і дальше міліонерами, та обчисливши се на амер. „зелені" виідкрили, що два міліони марок рівнаеся $400 (чотири ста!); значить одної нулі не стало, та за нулю і так ніхто цента не дасть, а 3.600 (три тисячі шість сот) долярів чорт взяв, чи там „ойчизна", край неможливостий.

В Америці неможливо перехристити пр. Канаду на Пенсилвенію. В „ойчизні" се забавка. Тут перший ліпший шляхтич в подертих штанах та з рукавичками на руках (по тім якраз пізнаеся шляхтича!) вискочить в сеймі, крикне: „не позвалям"!, щоби Галичина так називалася; „од дзісяй то Малопольска"! І ціла „ойчизна-матка", кождий шляхтич Подскакевіч, кождий обиватель Цьонґнівудка знає, що є тільки „Малопольска".

В Америці неможливо навіть сумніватися в істнованнє пр. Японії. Та за се в Польщі можливим є невірити в істнованнє України. Вистарчить, що перша ліпша „Манька з пьонтей кляси" крикне: „нема України" і ціла „од моржа до моржа", кождий шляхтич Пшепльонтальскі і кождий обиватель Подриґальскі знає, що України вже нема, а є тільки „ойчизна-матка без ґраніц на всходзє і заходзє, з водом на ґуржє і з водом на долє".

Тими і їм подібними можливими неможливостями Польща закасувала увесь світ. І коли еще нині дехто називає Америку „краєм неможливостий", то грубо милиться. Америка показала лише дещо з то на поли тхніки; про иньші неможливости вона поняття не має. Знає про них лише „ойчизна", бо „ойчизна" і лише „ойчизна" є краєм неможливостий і... дурноти.

Юрко.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

АРҐУМЕНТИ ДЛЯ ПРИЯТЕЛІВ

СВОБОДИ

Видавництво „Свободи" свідоме того, що серед українського загалу є богато прихильників і приятелів своеї рідної ґазети, одинокого українського дневника „Свободи". Ми знаємо це, що загал читачів „Свободи" уважає своїм обовязком боронити і аґітувати за своєю ґазетою. Так повинно бути, бо „Свобода" не є приватним видавництвом, але власностю українського загалу.

Тим нашим приятелям пригадуємо, що підчас аґітації за „Свободою" вони можуть представляти такі факти:

1. Що видавництво „Свободи" подбало про найліпші редакторські сили, які мож було знайти в Америці.

2. Що видавництво „Свободи" замовило собі кореспондентів у всіх важнійших центрах Европи.

3. Що ті кореспонденти — це найвизначнійші українські громадяне: ґазетярі, професори університету, політики і т. п.

ЗНАЧИТЬ: ВИДАВНИЦТВО „СВОБОДИ" ЗРОБИЛО ВСЕ, ЩОБИ ЗРОБИТИ ҐАЗЕТУ ІНТЕРЕСНОЮ. І ВЖЕ ЗА ТЕСАМЕ ВАРТ Її ПОПЕРТИ. А КОЛИ ХТО ХОЧЕ, ЩОБИ „СВОБОДА" МАЛА ЩЕ БІЛЬШЕ СПІВРОБІТНИКІВ І ЧЕРЕЗ ТЕ СТАЛА ЩЕ БІЛЬШЕ РІЖНОМАНІТНОЮ, ТОЙ НЕХАЙ ПОСТАРАЄТЬСЯ О ЦІЛІ ДЕСЯТКИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ. ЯК ВИДАВЦІ БУДУТЬ МАТИ ГРОШІ, ТОДІ ЗНАЙДУТЬ І НАЙЛІПШИХ РОБІТНИКІВ.

ЯК НА ТЕПЕРІШНІ ВІДНОСИНИ, ТО „СВОБОДА" Є НЕЗВИЧАЙНО ДЕШЕВА ҐАЗЕТА.

Ніхто не може нарікати, що „Свобода" дорога, бо передплата виносить:

На рік .... $ 7.00
На пів року .... $ 3.75
На три місяці .... $ 2.00

В Джерзи Сити і заграницею:

На рік $10.00
На пів року .... $ 5.00
На три місяці .... $ 2.75

Гроші посилати чеками або моні-ордерами:

"SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

ПРОСЬБА ДО ПОБОЖНИХ СЕРДЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

До нашої редакції прийшла зі старого краю отся відозва:

Поміж десятки церков, які знищила нещасна війна, приходиться вчислити також деревяну церкву в Ланчині. Спалено її в р. 1915. Притім згоріло також ціле внутрішнє уряджение сеї церкви, бо нічого не виратувано. Після сего нещастя підписаний принушений був заспокоювати релігійні потреби своїх парохіян в польській каплици. Коли однак там дальше справованнє богослужень по греко-катол. обрядові виповіджено, а парохіяни Ланчина, по більшій части халупники, в наслідок воєнних знищень і обставин зубожіли і не є в можности власними силами побудувати нову святиню, тому підписаний відзиваеться отсим до побожних сердець українського народу, котрому доля пощастила не зазнати воєнного лихоліття, щоб не відмовили помочи Ланчинянам до здвигнення храму Божого. За ласкаві датки най Бог нагородить сторицею!

Ланчин, 22. падолиста 1921.

о. Іван Лятишевський,
(Печать). парох в Ланчині.

Сю відозву прислав нам бувший передплатник „Свободи", Іван Яремин, котрий перед відїздом до старого краю проживав у Брукліні, Н. Й. Він пише, що спалено не тільки церкву в Ланчині, але і ціле село, отже бідні селяни не можуть спромогтися самі на відбудову своеї власної святині. А що „побожні" Ляхи прогнали їх зі свого костела, то вони тепер безрадні і тому просять о поміч своїх заморських братів.

Ласкаві жертви проситься посилати на адресу: **о. Іван Лятишевський, Ланчин, пов. Надвірна, Галичина.**

СПРОСТОВАННЄ.

В 292-гім числі „Свободи", пишучи про оперу „Катерина", я назвав її композитором С. Артемовського. Однак се не годиться з правдою. Помилку зроблено ізза того, що імя Артемовського було в партитурі. Однак на днях наспіла з Українського Народного Театру у Львові оригінальна партитура до „Катерини", котра показує, що пера „Катерина" є твором **Миколи Аркаса.** Тому, щоби не впроваджувати публику в луд, і не робити кривди композиторови, я подаю отсе спростованне.

М. Михайлич Діброва.

ДОПИСІ

ШІКАГО, ІЛЛ.

Образ польської культури.

Мусимо подивляти завзятість наших братів у Галичині проти нахабства Ляхів, котрі всякими способами стараються заманити наш поневолений нарід у своє гниле „паньство" (державу). Але наш нарід пізнався на всяких панських штучках і відпирається Польщі та її культури всякими способами. На доказ сього наводжу тут виїмки з листа, писаного одним селянином із стрийського повіту до свого батька у Мішавака, Інд.

Між иншим пише сей молодий селянин таке:

„Дорогі Тату! У нас тепер є боротьба Українців з Ляхами. А було се так: До Львова зіхалося на параду богато всякого панства, щоби відвідати нашу Східну Галичину. Були і пани із заграниці, бо Ляхи доказували заграничним панам, що наш нарід хоче польського панованя, лиш українська інтеліґенция не згоджується з ними. З нагоди тої паради львівський командант дав приказ зняти льва, який був вмурований в стіні одного будинку, що стоїть напроти ратуша, а на місце льва казав завісити польського птаха, себто орла. Як льва зняли, то тоді український студент Федак звернув увагу, що бувала у нашім краю всяка влада, але ніхто не давав ніколи приказу, щоби знимати нашого льва, аж Польща відважилася се зробити. Міністер дав приказ арештувати Федака, але він оборонявся револьвером і ранив міністра. Видячи се, хотів себе убити, але товпа напала на него, збила його до непритомности, аж поготівлє забрало його до шпиталю. А пани поспускали носи і розійшлися без паради. Чужі пани, котрі зіхались були на параду, побачили, що нарід не хоче до Польщі належати, і питалися Поляків, чого вони від нас хотять.

„А тепер Ляхи беруться до нас і списують конскрипцію. Вони загрозили, що хто спротивиться тій конскрипції, то дістане місяць арешту, або заплатить 600 польських марок кари.

„У нашім селі мала бути ся польська конскрипція в суботу, 1. жовтня, але наші люди не сплять. У Стрию коло церкви була прибита письменна осторога, щоби люди нічого не підписували, бо хто підпишеться, то се буде знаком, що він хоче належати до Польщі.

„До нас в село прийшли польські посіпаки в суботу, а всі люди втікли в поле. Ходили ті посіпаки з війтом хата від хати, але вдома не застали нікого. „Нині є — казав наш війт — робучий день, але завтра, в неділю, то певно дасться щось зробити". Але так не було, бо люди, скоро лише вийшли з церкви, пообідали дещо тай зараз позамикали хати і розійшлися по селі. Посіпаки ходили знова хата від хати, та де лише прийшли, то так, як би їм в писок дав, бо кожда хата була замкнена. В понеділок знова прийшли, але вже із жандармами, щоби надати людям страху. Вони почали тішити людий, що хто підпишеться, то дістане тано риж, бульбу, муку і т. и. По тій обіцянці записалося 50 людий, вже разом з Німцями. Писар і жандарми, а було їх 4, сиділи в понеділок, вівторок і в середу до полудня, але як побачили, що вже ніхто ані силою ані страхом не підписується, то пішли собі, звідки прийшли. А наш війтуньо Михайлик то так заохочував людий і бігав, як би його черево боліло. Але ми всі сказали собі: „Хай буде кара, хай нам арешт і смерть, а таки не підпишемось! Тоді жандарми сказали, що пришлють до нашого села війско і доти ми будемо його годувати, доки не підпишемось.

„А таких сіл богато є, що не підписувались. Село Вергани не підписалось, то там за те замкнули всю раду і священика, але пізнійше випустили, бо знали, що невинно людий арештували.

„Ляхи всюди кажуть: „Не бійтеся! Ми вашої України не відбираємо, ані вашої мови, ані релігії не забороняємо, тільки „паньство" хоче знати, кілько має людности, і як та людність мається". Бо вони всюди представляють, що нам дуже добре і ми їх хочемо.

„В Стриганцях записалося всього трох людий. Розлючені тим Ляхи скинули тамошного війта, а вибрали тих трох записаних: одного війтом, другого заступником, а третого якимсь комісаром. Відтак арештували 50 людий і привели їх до старости, а там запиталися їх, чому вони не хотять підписати конскрипцію, бо то — казали — така конскрипция відбувається що 10 літ. А ті люди відповіли, що давнійше була держава і цар, а тепер ми ще не маємо держави, то й не знаємо, кому маємо підписуватись". Староста, видячи упертість людий, казав пустити їх домів, бо то не є мус.

„От у нас празник зближається (люди сподівалися визволення з ляцького ярма — П. К.). Надіялися ми гостий ще на Воскресний празник, а тепер на празник Покрови, і чомусь тяжко діждатись... Отже посилаю Вам то запрошеннє і не погордіть ним, а приїзджайте та візьмете участь з нами і може разом повеселимося, бо зближається важна хвиля і є надія, що буде в нас празник великий і веселий!"

От так то наші родимці у старім краю борються з ляцьким наїзником і не тратять надії на побіду. Здалобся і нам, американським Українцям, мати трошки більше завзятости і і віри у свою слушну справу.

Петро Каваців.

ЛОРЕНС, МАСС.

Закупно українських бондів.

На зазив о. Григорія Климовича закупили бонди позички національної оборони слідуючі особи: о. Григорій Климович за $20; Трофим Бурко і Андрій Мельніцький по $10; Константина Климович, Марія Кутинська, Василь Костів, Стефан Турчин, Олекса Дармохвал, Николай Мелешко, Василь Юрків, А. Обаль і Олекса Потрійник по $5. — Разом $85. Гроші сі вислано до нашого дипльоматичного представництва у Вашінґтоні.

Декотрі громадяни обіцяли зложити і від себе певну суму, яку оголоситься другим разом.

Памятайте, Українці, на те засіданне, на якім вихованки матушки Расеї український прапор назвали шматою. Не забудьте того сумного факту, що кацапня аґітує проти української школи, заложеної кількома свідомійшими громадянами і о. Гр. Климовичем. Не забудьте на се, як наш ворог знущається над українським народом і все, що українське, хоче потоптати і знищити. Тому зєдиніть всі свої думки і як оден муж ідіть невтомно до одної цілі, до здобуття волі рідному краєви.

Честь і слава тим Українцям, котрі не дивилися на всякі підшепти противників, але сповнили свій обовязок. Бо коли ми всі зрозуміємо наш клич і коли всі подамо собі руки та станемо як оден муж до боротьби проти ворога, то тоді певно дочекаємося красшої хвилі.

Тепер бє дзвін трівоги. Тепер нас кличе обовязок заявити себе або Українцями, або зрадниками. Тож покажім, хто ми і що ми та чиї сини!

Громадянин.

МАНЧЕСТЕР, Н. Г.

Протестаційне віче.

В хвилі, коли Галицька Україна напружує останні сили, щоби вирватися з кіхтів Ляхо-Татарів; в хвилі, коли Ляхи тортурами, розстрілами, арештованнями і кровавою конскрипцією хотять здусити галицьких Українців і наложити на них своє страшне ярмо, галицькі Українці не упадають духом, а борються на життє і смерть з наїзниками. Не помагають Ляхам тортури і розстріли; не принесла їм сподіваних успіхів і ганебна конскрипция. Галицькі Українці стоять непохитно при суверенности Галицької України, приймають люті кари, арештовання й контрибуції та не угинають своїх голов під ляцьке ярмо.

Підчас сеї розпучливої боротьби наших братів доходить до нас, на вільну землю Вашінґтона, їх просьба о поміч. Приходять страшні стони з ляцьких тюрем, де наші браття, закуті в кайдани за свою святу волю, простягають свої руки і просять о ратунок.

Читаючи ріжні дописи, як наші браття по инших місцевостях Америки відгукнулися на сей стогін Галицької України, як роблять віча, засилають протести і купують українські Бонди Свободи, не лишились позаду і ми, манчестерські Українці. І ми теж спішимо з помочию Галицькій Україні.

В тій ціли тутешний Український Народний Комітет під проводом Леся Сисина скликав на день 4. грудня віче, яке відбулося в гали Українського Клюбу. До сего віча причинився богато і новоприбувший до нас місцевий парох, о. Иосиф Ганяк, котрий в церкві заповів і запросив зійтися всім до Клюбу о 2-гій годині пополудни.

В означенім часі невелика галя була заповнена Українцями. Віче отворив о. Ганяк українським гимном та запропонував вибрати предсідателя віча і секретаря. Предсідателем вибрано одноголосно о. Й. Ганяка, а секретарями Леся Сисина і Николая Плечія. Предсідатель подякував за довірє і виступив з промовою. Він представив присутним розпучливе положенне наших братів в Галицькій Україні, де, яко наочний свідок, бачив усі знущання. Представив усі важнійші події від 1918 року та взивав нарід до праці і до боротьби. Коли хочемо жити, — говорив бесідник — коли хочемо вільности, то всі як оден ставаймо до збруї, а сею збруєю є бонди Галицької України. В теперішну хвилю ніхто не сміє відмовитися від бондів. Коли наші браття дали найбільшу жертву, своє майно, здоровлє і життє, то чиж ми на вільній землі маємо жалувати мізерних кільканайцять долярів? Бесіду о. Ганяка нагороджено гучними оплесками.

Другим бесідником був Лесьо Сисин. В своїй промові він змалював ярко положенне Галицької України. Коли галицькі Українці по довголітній неволи, по розпадку Австрії проголосили Західно-Українську Републику під проводом д-ра Е. Петрушевича, то велика радість була, як на ратуші города князя Льва і в Карпатах повівали гордо українські прапори. Здавалося, що ніхто не напосядеться на молоду Галицьку Україну. Здавалося, що ніхто не потопче тої волі, за яку сотки літ боролися галицькі Українці, щоб самим господарити на своїй власній земли. Однак хижі Ляхо-Татари, сі дикі орди Галера, напосілися на нашу вільність, хотячи привернути нас в давне ляцьке ярмо. Огнем і мечем при помочи аліянтів вони знищили Галицьку Україну. Під закидом большевизму та бандитизму признала нас антанта під найбільше ляцьке ярмо. Хоробро боролися наші герої, Січові Стрільці, дорого віддавали своє життє! своїми лицарськими грудьми вони заставляли вступ великій ляцькій орді; однак, вистрілявши останний набій, не могли опертись переважаючим дикунам. Дальше бесідник представив всі звірства Ляхо-Татарів, всі арештовання, кроваву конскрипцію і инші ляцькі насильства. Однак ми не повинні упадати духом. Коли нашим братам замкнено уста і звязано руки, то ми повинні всі як оден стати в обороні Галицької України. Для нас остання година ще не вибила і не вибє! Ми не осталися цілком сиротами. Ми маємо своє правне правительство, котре з волі народу було вибране 1. падолиста 1918 р. і котре перед ляцькою ордою мусіло уступитися з рідної землі. Хотяй се наше правительство знаходиться поза межами Галицької України, то воно помимо того працює зі всіх сил: представляє світови наші слушні домагання і протестує проти ляцьких звірств. Однак на сю велику аґітацію, щоб поінформувати світ, щоб розкрити ляцькі брехні, потреба гроша. Нині такий світ, що без гроша ані руш. Щоб де на конференції представити наше слушне домаганнє, треба гроша, бо хто мастить, той їде. Щоб поінформувати чужинців про нашу святу і слушну справу, треба видавати брошури і часописи в чужих мовах, а те все коштує великі гроші. Галицьке правительство все те робить. А коли воно віднесло великі успіхи, коли треба докінчити ту працю, то забракло фондів. Тому наше галицьке правительство віднеслося до нас з просьбою, помогти йому у визвольнім руci. А коли ми відмовимо йому помочі тепер, то воно мусить задля браку фінансів перестати свою діяльність. Се була би велика катастрофа для нас. До сего ми не сміємо допустити! Дальше бесідник просив, аби люди приходили до стола та складали позичку свободи.

Хоч невеличка наша громада, але зложила в гали около 200 долярів, а ще більше деклярованo. Імена тих, що зложили бонди, подам, як всі ті, котрі деклярували, зложать гроші, які вишлеться до нашого представництва у Вашінґтоні. Для тих, котрі деклярували і котрі не були на вічу, вибрано колекторів, котрі мають піти по домах збирати бонди. Колекторами зістали вибрані: Михайло Томіцький (касієр У. Н. К. і бондів), Василь Петрів (контрольор У. Н. К.) і Юрко Датків.

Опісля ухвалено вислати 5 телеграм до Вашінґтону, до Гюза і Гардінґа. Телеграми зістали вислані від: 1) Укр. Нар. Комітету; 2) від Укр. Просв. Клюбу; 3) від укр. кат. церкви св. Покрови; 4) від товариства „Січ"; 5) від братства св. Івана Хрестителя.

При кінци Л. Сисин відчитав резолюції, які ухвалено вислати до Гюза і до Гардінґа. Резолюції сі звучать:

Американські горожани і Українці, походячі із Східної Галичини, а замешкалі в Манчестер, Н. Г., зібрані на вічу дня 4. грудня 1921 р. в імени 4 міліонів поневолених галицьких Українців рішають:

1. Висилаємо зазив до міжнародної конференції у Вашінґтоні в справі вирішення політичного становища Східної Галичини і визволення 4-міліонового українського народу з польського ярма.

2. Просимо американський уряд, аби приневолив Польщу як найскорше забратися із Східної Галичини.

3. Жадаємо від Америки, щоби вона заборонила Польщі винищувати український нарід на його власній землі.

4. Протестуємо проти варварських знущань над безборонним українським населеннєм Східної Галичини, проти замкнення української преси, шкіл і церков та проти увязнення понад 15.000 української інтеліґенції, котра боронила прав галицьких Українців.

5. Протестуємо проти кровавої польської конскрипції, яка при помочі мук, арештів і терору змушує українське населеннє підписуватися за приналежностю до Польщі.

6. Заявляємо урочисто, що ніколи не признаємо польського панования над українською Галичиною.

7. Жадаємо, щоби віддано Галичину під заряд одинокому галицькому правительству, Укр. Нац. Раді, якого головою є др. Е. Петрушевич, а яке було правно вибране з волі народу цілої Східної Галичини і Буковини по розпаді Австрії 1918 р.

8. Заявляємо урочисто, що тільки се правительство узнаємо над Східною Галичиною і йому заявляємо свою вірність та льояльність; заявляємо, що поти спокою в Европі не буде, поки Східна Галичина не буде відобрана від неправної і брутальної польської окупації.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОМІТЕТ, РЕПРЕЗЕНТУЮЧИЙ ВСІ УКРАЇНСЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ В СТЕЙТІ НЮ ГЕМПШИР:

Теодор Петрик, предс.;
Лесьо Сисин, секр.

На вічу дискусії не було жадної, бо не було жадного Лейбового наймита на гали. Вони вправді є в нашім місті, але сидять по норах тихо, бо бояться рук справедливости.

Віче закінчено відспіваннем українського гимну „Ще не вмерла Україна" і нарід в надії на красшу долю, підбадьорений на дусі, розійшовся домів.

Тепер, дорогі Браття і Сестри, в імени поневоленого українського народу складаю Вам горячу подяку за численну участь на вічу і за позичку, яку Ви зложили на будову Галицької України. Рівнож дякую місцевому парохови, о. Ганякови, котрий щиро взявся до народної праці. Складаю подяку також колекторам, а то Михайлови Томіцькому, Василеви Петрову і Юркови Даткову, що не жалують труду, а ходять по хатах збирати фонди. Кличу до Вас еще раз: В кого беться щире українське серце, складайте бонди національної оборони! Покажім світови, що ми здібні до самовлади, що ми є нарід, який не піде живцем під польське або московське ярмо. Проч з партіями! Проч з Ляхами і Москалями з нашої рідної землі! Най жиє Правительство Петрушевича! Най жиє Вільна Галицька Република! Най жиє Україна від Сяну і Карпат аж по Дон!

ЗА УКР. НАР. КОМІТЕТ В МАНЧЕСТЕР:
Лесьо Сисин, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ